

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2022. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.11.21>

УДК: 336.1:352

I. I. Коблик,

к. е. н., старший науковий співробітник відділу регіональної фінансової політики, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені

М. І. Долішнього НАН України»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8607-6262>

БОРГОВА ПОЛІТИКА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ДІАЛЕКТИКА ТЕОРЕТИЧНИХ ЗАСАД ТА ОЦІНКА СУТНОСТІ

I. Koblyk,

PhD in Economics, Senior Research Fellowr of the Department of Regional Financial Policy, State institution «Institute of Regional Research named after M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine»

DEBT POLICY OF TERRITORIAL COMMUNITIES: THE DIALECTIC OF THEORETICAL BASIS AND EVALUATION OF THE ESSENCE

У статті проведено огляд підходів представників різних наукових шкіл і напрямків економічної теорії щодо формування теоретико-концептуальних засад боргової політики. Визначено, що боргова політика впливає на економічні процеси в країні та має соціально-економічні наслідки. Розглянуто підходи до формування та реалізації боргової політики органами місцевого самоврядування. Виокремлено складові боргової політики на місцевому рівні:

процес здійснення місцевих запозичень та заходи щодо управління місцевим боргом. Окреслено основні цілі здійснення запозичень в межах адміністративно-територіальних одиниць, а також виділено елементи управління місцевим боргом. Встановлено, що в українському законодавстві відсутнє трактування поняття боргова політика територіальних громад і на основі аналізу наявного теоретичного доробку українських науковців запропоновано власне трактування дефініції «боргова політика територіальних громад».

Розглянуто законодавчу базу щодо реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Визначено, що згідно українського законодавства існують обмеження щодо можливості здійснювати запозичення на внутрішньому та зовнішньому ринках позикового капіталу новим суб'єктам об'єднання територіальних громад: селищним та сільським територіальним громадам. Встановлено, що це є обмежуючим фактором для збалансованого соціально-економічного розвитку територіальних громад базового рівня адміністративно-територіального устрою України.

The article reviews the approaches of representatives of various scientific schools and areas of economic theory regarding the formation of the theoretical and conceptual foundations of debt policy. It was determined that the debt policy affects economic processes in the country and has socio-economic consequences. Approaches to the formation and implementation of debt policy by local self-government bodies are considered. According to the approaches, scientists distinguish: the positive and negative impact of debt policy on the country's economy, various sources of attracting loan funds and the expediency of their implementation, the consequences of the formation and influence of public debt on socio-economic processes in the state.

The components of debt policy at the local level are singled out: the process of local borrowing and local debt management measures. The main goals of borrowing

within the administrative-territorial units are outlined, as well as the elements of local debt management are highlighted. It was established that there is no interpretation of the concept of debt policy of territorial communities in Ukrainian legislation, and based on the analysis of the available theoretical work of Ukrainian scientists, a proper interpretation of the definition "debt policy of territorial communities" is proposed.

Debt policy of territorial communities should be considered as a set of measures carried out by local self-government bodies to determine the need and goals of debt financing, organization and implementation of the process of attracting financial resources in the form of bond and non-bond loans, their targeted use and measures for effective local debt management.

The legislative framework for reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine is considered. It was determined that, according to Ukrainian legislation, there are restrictions on the possibility of borrowing on the domestic and foreign markets of loan capital to new subjects of the association of territorial communities: settlements, settlement communities, and rural territorial communities. It was established that this is a limiting factor for the balanced socio-economic development of territorial communities at the basic level of the administrative-territorial system of Ukraine.

Ключові слова: боргова політика, місцеві запозичення, управління місцевим боргом, погашення та обслуговування боргу, територіальні громади

Keywords: debt policy, local borrowing, local debt management, debt repayment and servicing, territorial communities

Постановка проблеми. Боргова політика територіальних громад направлена на вирішення завдань пов'язаних з незбалансованістю надходжень та витрат бюджету, пошуком додаткових та альтернативних джерел фінансування програм та проектів розвитку. Основними причинами реалізації боргової політики на рівні територіальних громад є недостатнє надходження

запланованих власних (надходжень, доходів), незадовільний стан та збитковість комунальних підприємств, недостатній обсяг трансфертних платежів з державного бюджету для збалансування фінансової забезпеченості бюджету, дефіцит власних фінансових ресурсів для реалізації соціально-економічних програм та проектів розвитку. Тому зростає важливість пошуку джерел збільшення фінансових можливостей органів місцевого самоврядування. З огляду на це, важливе значення посідає виокремлення боргової політики територіальних громад та її економічної сутності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом розвитку та еволюціонування економічної думки науовці минулого і сучасності мали різне бачення впливу боргової політики та її складових на економічні процеси, як на державному, так і на місцевому рівні. Вагомий внесок у дослідження сутності боргової політики та її впливу на економіку держави зробили зарубіжні науковці, серед яких варто виокремити: Дж.Ло, Дж.Стюарт, А. Тюрго, Ф. Кене, А. Сміт, Д. Рікардо, Дж. С. Міль, Д. Юм, К. Маркс, К. Дітцель, М. Туган – Барановський, Дж. Кейнс та А. Лернер, Ф. Модільяні, Р. Масгрей, Р. Барро, К. Макконел, В. Бюітер, П. Елворт. Проблематику впливу боргової політики на соціально-економічні процеси місцевого рівня здійснювали: Ч. Тібут, Г. Стіглер, В. Оутс, Дж. Стігліц, Х. Бріксі, В. Істерлі, Б. Дафлон, К. Беер-Тот, З. Ванг, Дж. Уолліс, Б. Вейнгаст, В. Бартлі Хілдрет, Джеральд Дж. Міллер, Г. Дейкстра, та Н. Гермес, Дуайт В. Денісон і Цзихе Го. Теоретичні основи боргової політики досліджували також ряд українські науковці: В. Геєць, І. Лютий, В. Козюк, Т. Богдан, О. Василик. Дослідження аспектів реалізації боргової політики на рівні суб'єктів адміністративно-територіальних одиниць здійснювали: (М. Пастернак, О. Кириленко, Т. Єфименко, С. Єрохіна, Т. Богдан, І. Музика, О. Кириленко). Незважаючи на вагомі дослідження боргової політики серед зарубіжних та вітчизняних науковців, актуальними питаннями залишаються з'ясування сутності та особливостей боргової політики територіальних громад.

Мета статті полягає у дослідженні теоретичних уявлень щодо сутності дефініції «боргова політика територіальних громад» та засад її формування в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процесу дослідження економічного змісту боргової політики в науковій літературі завжди приділялось багато уваги. До виокремлення боргових відносин на місцевому рівні, в основі економічних досліджень боргова політика розглядалась, як відносини між кредитором і позичальником на державному рівні.

Перші згадки теоретико-концептуальних засад формування основ боргової політики та її впливу на соціально-економічні процеси проводились представниками різних наукових шкіл і напрямків економічної теорії починаючи з 16 століття (табл. 1).

Таблиця 1. Основні представники та положення шкіл економічної теорії щодо засад формування боргової політики

Школи економічної теорії	Основні положення
Меркантилістська школа	Зазначали, що кредитне фінансування державної скарбниці - одне з джерел наповнення доходів та спосіб забезпечення розвитку країни.
Школа фізіократів	Відзначали, що нагромадження боргового капіталу негативно впливає на розвиток народного господарства та збільшує невиробничу верству населення.
Школа класичної політекономії	Вважали, що зростання державного боргу впливає на: зниження багатства нації, посилення податкового тягара для населення країни; негативно відбивається на накопиченню капіталу; збільшує рівень цін. Залучення зовнішніх позик від іноземних держав впливає на залежність та контроль з боку країни-кредитора
Марксистська економічна теорія	Державний кредит розглядався, як форма руху позикового капіталу, який має двоїстий характер а основним інструментом для їх акумуляції вважав державні облігації.

Продовження таблиці 1.

Школи економічної теорії	Основні положення
Історична школа Німеччини	Вважали, що видатки держави поділяються на постійні та надзвичайні і вони повинні мати різні джерела фінансування. Звичайні видатки повинні покриватись за рахунок податків а надзвичайні фінансуватись за рахунок запозичених коштів. Попри це застосування державних позик поглинає вільно доступні капітали приватної сфери.
Школа лібералізму	Державний кредит вважали економічно доцільним поряд з невисоким оподаткуванням, метою застосування вбачали розвиток виробництва
Кейнсіанська школа	Боргове фінансування розглядали, як джерело фінансування поточних видатків та інвестицій держави, які в довготерміновому періоді вплинуть на зростання «схильності до інвестування». Відзначали, що запозичення на внутрішньому ринку при цільовому використанні не будуть борговим тягарем для майбутніх поколінь
Неокейнсіанська школа	Вважали доцільність залучати позикові кошти на покриття капітальних видатків бюджету. Розглядали позики, як фактор уповільнення інвестиційних процесів в державі (ефект витіснення). Доводили, що державні запозичення розподіляють борговий тягар між поколіннями.
Неокласична школа	Співставляють регулювання величини державної заборгованості та державного бюджету з циклічністю фаз світової економіки. Величина державного боргу має бути співставлена з розміром ВВП економіки країни боржника.
Школи «сучасної теорії боргу»	Зазначали, що державні запозичення при ефективному використанні сприяють соціально-економічному розвитку, впливають на зниження податкових ставок, однак спричиняють збільшення реальних відсоткових ставок

Джерело: сформовано автором на основі [1-5]

Розглянувши наукові підходи до економічного змісту боргової політики можна зазначити, що вони є різними. Так, науковці виділяють: позитивний і негативний вплив боргової політики на економіку країни, різні джерела залучення позикових коштів та доцільність їх здійснення, наслідки утворення та впливу державного боргу на соціально-економічні процеси в державі.

З розвитком місцевого самоврядування, причинами якого стали прогресивний процес розвитку урбанізації та зростання рівня міської агломерації, виокремлюються засади формування боргової політики органів адміністративно-територіального одиниць. Варто зазначити, що зустрічається багато термінів, які характеризують адміністративно-територіальну одиницю, яка має характер місцевого самоврядування, серед них: місто, муніципалітет, комуна, община, громада, гмін. На наш погляд, ці терміни мають спільні риси з терміном територіальна громада.

В квітні 2014 року Кабінетом Міністрів України було ухвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, згідно якої визнано, що на базовому рівні адміністративно-територіального устрою виділено такі адміністративно-територіальні одиниці – громади, а органами місцевого самоврядування визначено: сільську, селищну, міську ради та їх виконавчі органи [6]. В Україні протягом 2015-2020 рр. впроваджувалась реформа децентралізації, згідно якої було сформовано новий адміністративно-територіальний устрій, основою якого стали об'єднанні територіальні громади. Згідно п.2 ст.3 ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад» виділяють такі суб'єкти об'єднання територіальних громад: міська, селищна, сільська [7]. Згідно ст. 143 Конституції України територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування наділені правом затверджувати бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць та програми соціально-економічного розвитку [8]. Органи місцевого самоврядування мають право приймати участь у фінансово-кредитних відносинах та в умовах нестачі власних фінансових ресурсів можуть залучати додаткові фінансові ресурси відповідно до вимог, встановлених Бюджетним кодексом України. Тому важливе значення набуває дослідження теоретичних засад проведення боргової політики на рівні адміністративно-територіальних одиниць.

В міжнародній економічній літературі перші дослідження теорії проведення боргової політики органами місцевого самоврядування розпочалось в 1930-х роках. Особливістю цих досліджень є акцентування уваги на окремих складових боргової політики, таких як процес здійснення місцевих запозичень та заходах щодо управління місцевим боргом.

Одним з популярних став підхід, при якому фокус дослідження аспектів боргової політики зосередився на розгляді процесу акумуляції фінансових ресурсів до дохідної частини місцевого бюджету, мету їх залучення та цільове використання. Перші дослідження фіскального федералізму органів місцевого самоврядування здійснили Ч. Тібут, Г. Стіглер, В. Оутс [9], вони розглядали запозичення як джерело фінансування місцевих інвестиційних проектів. В подальшому Дж. Стігліц, Х. Бріксі та В. Істерлі [10] ще більше збагатили та розвинули теорію боргу місцевого самоврядування, довівши, що позики створюють «ефект витіснення» та відволікають у населення заощадження, які б могли направлятись на інвестиційні цілі. Б. Дафлон та К. Беер-Тот [11] розглядали питання фіскальної децентралізації, оподаткування та інвестування в державах з перехідною економікою. Вони доводили, що економічне зростання неможливе без інвестицій, джерелом яких є запозичення, а цілями (об'єктами) інвестування є фінансування проектів модернізації інфраструктури та реалізації нових проектів розвитку на місцевому рівні.

Загалом в економічній теорії виділяють такі цілі здійснення запозичень в межах адміністративно-територіальних одиниць, а саме:

- наповнення ресурсної бази дохідної частини бюджету;
- зміцнення фінансової самостійності органів виконавчої влади;
- фінансування критично важливої інфраструктури (транспортна інфраструктура, галузь охорони здоров'я і освіти, розвиток туризму та промисловості, охорона навколишнього середовища та інше);
- покриття дефіциту бюджету;
- рефінансування поточної заборгованості;

- ліквідація касових розривів між дохідною та видатковою частиною бюджету в короткостроковому періоді.

Однак, ми поділяємо думку науковців, серед яких варто виділити Ц. Ван [10], Дж. Уолліс, Б. Вейнгаст [12], М. Пастернак [13], О. Кириленко [14] що здійснення місцевих запозичень має мати винятково цільовий характер та інвестиційну спрямованість для розвитку інфраструктури та економічного зростання позичальника, а не бути джерелом покриття дефіциту бюджету і мати риси «проїдання» залучених ресурсів.

Іншою складовою борговою політики є управління місцевим боргом, до якого відносять процеси обслуговування та погашення боргових зобов'язань. Основними цілями цієї складової боргової політики на рівні адміністративно-територіальних одиниць є: збалансування структури та рівня боргу, встановлення та дотримання допустимого рівня витрат по обслуговуванні боргу, підтримання кредитного рейтингу, як запоруки мінімізації вартості залучення нових позик в майбутньому.

Науковці по різному висвітлюють цілі та наслідки місцевого боргу та аспектів управління ним. Так, В. Бартлі Хілдрет, Джеральд Дж. Міллер вважають, що створення боргу накладає зобов'язання повернути позичені кошти з бази багатства, яка для більшості місцевих органів влади капіталізується у вартості власності [15], а Ч. Тібут стверджує, що можливе зростання оподаткування через погашення боргу [9]., Г. Дейкстра, та Н. Гермес доводять, що збільшення суми майбутнього обслуговування боргу може бути негативним сигналом для інвесторів, які можуть відкласти своє рішення про інвестування [16]. Дуайт В. Денісон і Цзихе Го у своєму дослідженні обґрунтовують, що надмірні суми довгострокової заборгованості призводять до збільшення витрат, пов'язаних із виплатами боргу, що може знизити стабільність видатків, не пов'язаних з боргом [17].

Сучасні українські науковці вивчають проблемні питання, які пов'язані з управлінням місцевим боргом. О. Кириленко розглядає боргову неспроможність муніципальних утворень, як наслідок несвоєчасного забезпечення

обслуговування і погашення власних зобов'язань [14]. Т. Єфименко, С. Єрохіна, Т. Богдан аналізують рівень видатків направлених на обслуговування боргу та темпи його зростання і їх вплив на бюджетну безпеку органів місцевого самоврядування [18]. І. Музика досліджує проблеми низької платоспроможності муніципалітетів по боргових зобов'язаннях [19].

Узагальнюючи дослідження науковців, можна дійти висновку, що управління місцевим боргом включає такі елементи: планування та прогнозування боргового навантаження, система оцінки боргової стійкості, облік і контроль боргу, методи регулювання боргу, обслуговування та погашення боргових зобов'язань. Але ряд науковців в процес управління місцевим боргом також включають процес здійснення запозичень. Що на наш погляд, варто відокремлювати, як два окремих категорійних поняття (запозичення – це метод акумуляції коштів, а борг це результат запозичень), які відносяться до боргової політики.

В українському законодавстві відсутнє трактування поняття боргова політика будь-яких адміністративно-територіальних одиниць в тому числі територіальних громад. Однак, згідно п. 49¹⁾ ст.2 Бюджетного кодексу всі процеси пов'язані з проведенням боргової політики зведені в категорійне поняття управління державним (місцевим) боргом, яке є сукупністю дій, пов'язаних із здійсненням запозичень, обслуговуванням і погашенням державного (місцевого) боргу, інших правочинів з державним (місцевим) боргом, що спрямовані на досягнення збалансованості бюджету та оптимізацію боргового навантаження [20].

Попри це в науковій літературі є наявність трактувань дефініцій боргової політики та боргової політики органів адміністративно-територіальних одиниць зокрема (табл. 2)

Таблиця 2. Теоретичні підходи до визначення сутності поняття боргова політика та боргова політика адміністративно-територіальних одиниць

Джерело	Визначення
Л. Гриценко	Боргова політика – це комплекс заходів, які насамперед направлені на формування чіткого плану з встановленими таргетами і шляхами реалізації, основне завдання – підвищити ефективність залученого капіталу і зведення до мінімуму шоків, що виникають внаслідок існуючої заборгованості.
В. Кудряшов	Боргова політика – діяльність, що спрямована на визначення засад і напрямів формування, використання, погашення та обслуговування ресурсів, залучених за умов боргу.
І. Музика	Боргова політика – напрямок діяльності муніципальних органів влади, що реалізується через визначений комплекс заходів і спрямований на раціональну та ефективну мобілізацію, розподіл, використання та повернення запозичених фінансових ресурсів.
Т. Єфименко, С. Єрохіна, Т. Богдан	Муніципальна боргова політика — це комплекс заходів органу державної влади базового рівня — муніципалітету, спрямований на безперервний процес управління місцевим боргом, для досягнення наперед визначених результатів
А. Крисоватий, Н. Синютка	Муніципальна боргова політика - циклічний мультифункціональний та багатостадійний процес, підконтрольну національному уряду комплексну діяльність місцевих органів влади, які мають повноваження щодо залучення боргових ресурсів, надання гарантій та визначають напрями їх використання з метою стимулювання інноваційної та інвестиційної активності на території певної підпорядкованої адміністративної одиниці, забезпечують на базовому бюджетному рівні управління боргом та згенерованими ним ризиками, здійснюють заходи з його обслуговування (за необхідності — рефінансування, реструктуризацію) та погашення.
О. Кириленко	Боргова політика місцевого самоврядування – це сукупність заходів щодо здійснення й обслуговування місцевих запозичень, управління місцевим боргом з метою вирішення проблем територіальних громад.

Джерело: сформовано автором на основі [14, 18, 19, 21, 22, 23]

Узагальнюючи погляди українських науковців щодо трактувань дефініцій боргової політики та боргової політики органів адміністративно-територіальних одиниць, можна стверджувати, що боргова політика є значно ширшою

категорією ніж управління місцевим боргом, оскільки вона складається з двох складових: акумуляції позикових коштів шляхом здійснення запозичень в облігаційній та безоблігаційній формі та управлінні боргом, як сукупності боргових зобов'язань, утворених внаслідок процесу запозичень, та включає комплекс заходів щодо обслуговування та погашення боргу.

На наш погляд, під борговою політикою територіальних громад варто вважати сукупність заходів, які проводяться органами місцевого самоврядування, щодо визначення потреби та цілей боргового фінансування, організації та реалізації процесу залучення фінансових ресурсів у формі облігаційних та безоблігаційних запозичень, їх цільового використання та заходів щодо ефективного управління місцевим боргом.

Варто зауважити, що в Україні згідно чинного законодавства є обмеження щодо здійснення внутрішніх та зовнішніх місцевих запозичень і управління місцевим боргом відповідно. Так, в ст. 16 Бюджетного кодексу України внутрішні запозичення можуть здійснюватися Верховною Радою Автономної Республіки Крим, обласними та міськими радами, а отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій можуть здійснювати Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні ради та всі міські ради. Інші місцеві зовнішні запозичення можуть здійснювати лише Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Київська, Севастопольська міські ради, міські ради міських територіальних громад з адміністративним центром у місті обласного значення. [20]

Таким чином, незважаючи на можливість участі в фінансово-кредитних відносинах органів місцевого самоврядування, існують обмеження у цих відносинах. Адже законодавством не передбачено можливість здійснювати місцеві запозичення селищною та сільською територіальною громадами. Це є обмежуючим фактором для збалансованого соціально-економічного розвитку територіальних громад базового рівня адміністративно-територіального устрою.

Висновки з цього дослідження. Таким чином в науковій літературі питання боргової політики розглядалось різними науковими школами з виділенням причин проведення та наслідками реалізації. До активізації процесу урбанізації, засади формування боргової політика розглядались виключно на державному рівні, але розвиток місцевого самоврядування обумовив участь територіальних громад в фінансово-кредитних відносинах і відповідно виокремлення боргової політики на місцевому рівні. Узагальнивши різні підходи щодо складових боргової політики та особливостей її реалізації, визначено, що боргова політика територіальних громад є дефініцією, яка включає в себе як процеси здійснення запозичень так і структурні елементи управління боргом. Не дивлячись на реформу децентралізації адміністративно-територіального устрою, в законодавстві України відсутнє поняття боргової політики територіальних громад та існує законодавчий дисбаланс на право здійснення запозичень до бюджетів територіальних громад, що потребує подальшого дослідження.

Література

1. Кучер Г. В. Управління державним боргом : підручник. К.: Київ, нац. торг.-економ. ун-т, 2002. 342 с.
2. Злупко С. М. Основи історії економічної теорії : навч. посіб. Львів. ЛНУ ім.Івана Франка, 2001. 628 с.
3. Андрущенко В. Л. Фінансова думка Заходу в XX столітті (Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів). монографія. Львів: Каменярь, 1999. 305 с.
4. Словник сучасної економіки Макміллана / Пер. з англ. К.: Артек, 2000. 640 с.
5. Концепція економічної безпеки України / Інститут економічного прогнозування; керівник проекту В.М.Геєць. Київ: Логос, 1999 р. - с. 56
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету

Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text>.

7. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України 05.02.2015 р. № 157-УІІ URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (дата звернення: 14.10.2022).

8. Конституція України URL від 02.12.2019 № 11-р/2019: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. (дата звернення: 14.10.2022).

9. Oates W. *The Economics of Fiscal Federalism and Local Finance*. National Tax Journal : Vol. 52, No. 4 1999. Chicago, USA : The University of Chicago. URL: <https://www.jstor.org/stable/41789434> (Accessed 14.10.2022).

10. Wang Z. *Local Government Debt and Economic Growth in China—An Empirical Study Based on Granger Causality Test*. Modern Economy : Vol.10, No.2 2019. Guangzhou, China : Jinan University. URL: <https://www.scirp.org/%28S%28vtj3fa45qm1ean45vvffcz55%29%29/journal/paperin%20formation.aspx?paperid=90311#f1> (Accessed 14.10.2022).

11. Dafflon B., Beer-Tóth K. *Managing local public debt in transition countries: an issue of self-control*. Financial Accountability & Management : Vol. 25, No. 3 2009. USA. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0408.2009.00479.x>

12. Wallis J., Weingast B. *Dysfunctional or optimal institutions? State debt limitations, the structure of state and local governments, and the finance of American infrastructure*. Fiscal Challenges. 2009. New York, USA : The Cambridge University. URL: https://www.researchgate.net/publication/292351131_Dysfunctional_or_optimal_institutions_State_debt_limitations_the_structure_of_state_and_local_governments_and_the_finance_of_American_infrastructure

13. Пастернак М. М. Аналіз зовнішньої державної заборгованості в Україні: структура, динаміка, погашення. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 16, № 1. С. 224-232.

14. Кириленко О. Боргова політика органів місцевого самоврядування. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2008. Вип. 5. С. 153-158.

15. Hildreth W., Miller G. *Debt and the Local Economy: Problems in Benchmarking Local Government Debt Affordability*. Public Budgeting & Finance : Volume 22, No. 4. 2002 USA. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1540-5850.00091>
16. Dijkstra G., Hermes N. *The Uncertainty of Debt Service Payments and Economic Growth of HIPC's: Is there a Case for Debt Relief?* 2001 USA. URL: https://www.researchgate.net/publication/23984792_The_Uncertainty_of_Debt_Service_Payments_and_Economic_Growth_of_HIPCs_Is_there_a_Case_for_Debt_Relief
17. Denison D., Guo Z. *Local Government Debt Management and Budget Stabilization*. Local Government Budget Stabilization. 2015. USA. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-15186-1_7
18. Єфименко Т. І., Єрохіна С. А., Богдан Т. П. *Боргова стійкість державних фінансів: монографія*. / за ред. Т. І. Єфименко, С. А. Єрохіна, Т. П. Богдан. Київ. ДННУ “Акад. фін. Управління”, 2014. 710 с.
19. Музика І.С. *Управління місцевим боргом як механізм забезпечення регіонального розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Проблеми інтеграції України у світовий фінансовий простір*. 2015. Вип. 1 (105). С. 98-107.
20. Бюджетний кодекс України від 8.07.2010 № 2456-VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>. (дата звернення: 15.10.2022).
21. Гриценко Л.Л., Боярко І.М., Васильєва Т.А. *Пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів. монографія* / за заг. ред. Л.Л. Гриценко. Суми: СумДУ, 2021. 379 с.
22. Кудряшов, В.П. *Фінанси : навч. посіб.* Херсон : Олді-плюс, 2002. 352 с.
23. Крисоватий А.І., Синютка Н.Г. *Муніципальна боргова політика: теоретичні концепти та практика реалізації в Україні: монографія*. Львів. Українська академія друкарства, 2017. 199 с.

References

1. Kucher, H.V. (2002), *Upravlinnia derzhavnym borhom* [State debt management], Nats. torh.-ekonom. un-t, Kyiv, Ukraine

2. Zlupko, S.M. (2001), *Osnovy istorii ekonomichnoi teorii* [Basics of the history of economic theory], LNU im.Ivana Franka, L'viv, Ukraine
3. Andruschenko, V.L. (1999), *Finansova dumka Zakhodu v XX stolitti (Teoretychna kontseptualizatsiia i naukova problematyka derzhavnykh finansiv)* [Financial thought of the West in the 20th century (Theoretical conceptualization and scientific problems of public finances)], Kameniar, Ukraine
4. Makmillan (2000), *Slovnyk suchasnoi ekonomiky Makmillana* [McMillan's Dictionary of Modern Economics], Artek, Kyiv, Ukraine.
5. Heiets, V.M. (1999), *Kontseptsii ekonomichnoi bezpeky Ukrainy* [Concept of economic security of Ukraine], Instytut ekonomichnoho prohnozuvannia, Lohos, Kyiv, Ukraine
6. Rozporiadzhennia Kabinet Ministriv Ukrainy (2014), Order “On the approval of the Concept of reforming local self-government and territorial organization of power in Ukraine” available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80#Text> (Accessed: 14 October 2022).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On the voluntary association of territorial communities”, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19> (Accessed: 14 October 2022).
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), “The Constitution of Ukraine”, available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4829> (Accessed: 14 October 2022).
9. Oates, W. (1999),, “*The Economics of Fiscal Federalism and Local Finance*”, National Tax Journal, Vol. 52, No. 4, The University of Chicago, Chicago, USA, available at: <https://www.jstor.org/stable/41789434> (Accessed: 14 October 2022).
10. Wang, Z. (2019),, “*Local Government Debt and Economic Growth in China—An Empirical Study Based on Granger Causality Test*”, Modern Economy, Vol. 10, No 2, Jinan University, Guangzhou, China, available at: <https://www.scirp.org/%28S%28vtj3fa45qm1ean45vvffcz55%29%29/journal/paperin%20formation.aspx?paperid=90311#f1> (Accessed: 14 October 2022).

11. Dafflon, B and Beer-Tóth, K. (2009), "*Managing local public debt in transition countries: an issue of self-control*", *Financial Accountability & Management*, Vol. 25, No. 3, available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0408.2009.00479.x> (Accessed: 14 October 2022).
12. Wallis, J and Weingast, B. (2009), "*Dysfunctional or optimal institutions? State debt limitations, the structure of state and local governments, and the finance of American infrastructure*", *Fiscal Challenges*, The Cambridge University. New York, USA, available at: https://www.researchgate.net/publication/292351131_Dysfunctional_or_optimal_institutions_State_debt_limitations_the_structure_of_state_and_local_governments_and_the_finance_of_American_infrastructure (Accessed: 14 October 2022).
13. Pasternak, M.M. (2014), "Analysis of foreign public debt in Ukraine: structure, dynamics, repayment", *Ekonomichnyj analiz*, vol. 16, no, 1, pp. 224-232.
14. Kyrylenko, O. (2008), "Debt policy of local self-government bodies", *Visnyk Ternopil's'koho natsional'noho ekonomichnoho universytetu*, vol, 5, pp. 153-158.
15. Hildreth, W and Miller, G. (2002), "*Debt and the Local Economy: Problems in Benchmarking Local Government Debt Affordability*", *Public Budgeting&Finance*, Vol. 22, No. 4, available at: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1540-5850.00091> (Accessed: 14 October 2022).
16. Dijkstra, G and Hermes, N. (2001), "*The Uncertainty of Debt Service Payments and Economic Growth of HIPCs: Is there a Case for Debt Relief?*", available at: https://www.researchgate.net/publication/23984792_The_Uncertainty_of_Debt_Service_Payments_and_Economic_Growth_of_HIPCs_Is_there_a_Case_for_Debt_Relief (Accessed: 14 October 2022).
17. Denison, D and Guo, Z. (2015), "*Local Government Debt Management and Budget Stabilization. Local Government Budget Stabilization*", *Local Government Budget Stabilization*, USA, available at:

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-15186-1_7 (Accessed: 14 October 2022).

18. Yefymenko, T.I. Yerokhina, S.A and Bohdan, T.P. (2014), *Borhova stijkist' derzhavnykh finansiv* [Debt sustainability of state finances], DNNU “Akad. fin. Upravlinnia”, Kyiv, Ukraine.

19. Muzyka, I.S. (2015), “Local debt management as a mechanism for ensuring regional development”, *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy. Problemy intehtratsii Ukrainy u svitovyj finansovyj prostir*, vol. 1 (105), pp. 98-107.

20. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), “Budget Code of Ukraine”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (Accessed: 14 October 2022).

21. Hrytsenko, L.L. Boiarko, I.M. and Vasyl'ieva, T.A. (2021), *Priorytety rozvytku finansovoi systemy Ukrainy v umovakh ievrointehratsijnykh protsesiv* [Priorities for the development of the financial system of Ukraine in the context of European integration processes], SumDU. Sumy, Ukraine.

22. Kudriashov, V.P. (2002), *Finansy* [Finances], Oldi-plus, Kherson, Ukraine.

23. Krysovatyj, A.I. and Syniutka, N.H. (2017), *Munitsypal'na borhova polityka: teoretychni kontsepty ta praktyka realizatsii v Ukraini* [Municipal debt policy: theoretical concepts and implementation practice in Ukraine], Ukrains'ka akademiia drukarstva. L'viv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 07.11.2022 р.